

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТНИНГ ОРГАНИ

БЕШ ИЛЛИК: ЭСА ҚИЛУВЧИ ИЛ
МЕХНАТ ВАХТАСИ

ТОШКЕНТ-ОЛМАОТА: МЕХНАТДА МУСОБАҚАДОШЛАР

Шу куннинг интервьюси

ҚАРДОШЛАР БЕЛЛАШУВИ

Яқинда Октябрь район партия комитетига Олмаотадан мавтуб келди. Қозғоғистон пойтахтининг Совет райони меҳнаткашлари ўзларининг меҳнатдаги ҳамкасблари ва рафиқаларига ҳар икки томонлама имзоланган шартнома ҳамда социалистик мажбуриятларининг биринчи ярим йилликдаги бажарилиш ахборотини хабар қилдилар.

Мухбиримиз Тошкент ва Олмаотадаги мусобақадор икки район меҳнаткашларининг ўтган ярим йилликдаги иш якувларини шарҳлаб беришни Октябрь район партия комитетининг биринчи секретари Т. С. СОДИҚОВ-дан илтимос қилди.

— Икки республика пойтахтининг Совет ва Октябрь райони меҳнаткашлари 1973 йил мусобақаси тўғрисидаги ўзаро шартнома асосида ишлаб, юксак мажбуриятларни муваффақиятли бажармоқдалар. Икки райондаги корхона ва ташкилот коллективларининг дўстлиги беш йиллик учинчи йили топшириқларини муддатидан илгари бажаришда муҳим роль ўйнамоқда.

Миллион киловатт-соат электр энергияси, 190 тонна қора ва рангли металл, 64 минг тонна шартли ёқилги итисод қилинди. Совет райони меҳнаткашлари бу йил 60 та янги маҳсулот турларини ўзлаштиришга қарор қилишган. Ярим йил мобайнида 37 хил янги буюмлар ишлаб чиқарила бошланди.

Олмаота ва Тошкент раёонлари ўртасидаги социалистик мусобақа айниқса, шу кунларда муҳим аҳамият касб этгани, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Леонид Ильич Брежнев Қозғоғистон Коммунистик партияси Марказий Комитети ва Қозғоғистон ССР Олий Советининг республикада Ватанинг юксак мукофоти — Ҳаққлар дўстлиги ордени топшириқини бағишлаган қўшма тантанали мажлисида сўзлаган нутқида шундай деди:

Шунингдек, транспорт ва алоқа, савдо ва умумий овқатланиш бўйича олинган топшириқлар ҳам муваффақиятли бажарилипти. Қурилиш-монтаж ташкилотлари ярим йиллик планини 100,7 процент бажардилар. Биз меҳнатда мусобақадор дўстларимиз бўлган Совет райони меҳнаткашларининг қўлга киритаётган ютуқларидан чин қалбдан хурсанд бўлямииз.

- ◆ ИККИ РАЙОН МУСОБАҚАСИ
- ◆ ПЛАНДАН ТАШҚАРИ МАХСУЛОТЛАР
- ◆ ЯНГИ БУЮМЛАР ҲАҚИДА
- ◆ ҲАҚҚЛАР ДЎСТЛИГИ

— Бугун Сизлар олаётган ордени партиязининг ленинча миллий сийосатини — барча ҳаққларимизни қайта ёшатириш ва равиқ топшириш, уларнинг мустақам жислигини ва бузимас дўстлиги сийосатини амалга ошириш соҳасидаги ярим асрлик ишминининг тисмонидир.

— Октябрь райони меҳнаткашларининг шартномада белгиланган социалистик мажбуриятларни бажариш якувлари ҳақида ҳам икки оғиз гапириб берамиз. — КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг машҳур қароридан сўнг районининг меҳнат коллективларида социалистик мусобақа жуда кенг ажв олинди.

Биринчи пахта толаси тайёр

Термиз пахта заводи, да янги ҳосил ипақ пахтасининг дастлабки туркуми ишловдан ўтказилди. Кучбой йўли, ва раҳбарлигидаги сменда дастлабки той пахта чиқарили.

Аҳолига қулайлик

«Олтин қўл» кўчасида харидорлар ўзини хизмат қилади қилинмоқда. Ленин район озиқ-овқат магазини очилди.

ДАЛАЛАР ҲАҚИДА

САМАРҚАНД. Қиш кунлари юксак унумга эришилди. Уларнинг саниниг самолётлари йўлига қўлхоз ва совхозларнинг пахтазорлари устида парвоз қилинмоқда. Бу ерда гузалари дефляция қилишга киришилди.

Биринчи пахта толаси тайёр

Уларнинг иш унуми эвавалларидан бир неча марта юкори. Сурхондарёликлар Москва райони пахта заводи коллективи қақрига жавобан мавсумда 410 минг тонна пахта толасини ажратди, биринчи сортлардаги динг ва тола миқдорини ошириш мажбуриятини олдлар.

ГАСТРОЛЛАР

НУКУС. Тошовуз об. тузилган ўзларининг асти филармонияси, нинг артистлари Чим. бой райондаги «Қора қалпоқ» совхозининг олис айлоларидаги чорвадорлар ҳауурига келишди. Туркиман ашу. ЛСЧР ва рақислар СССР халқларининг иушн ва рақисларидан

ЖАҲОН ОЙНАСИ

БЕРЛИН. Берлинда ГАР билан Австрия ўртасида савдо, сотим ва тўловлар ҳақидаги узоқ муддатли битим имзоланди. Битим 1974—78 йиллар мобайнидаги даврга муъналанган, АДН агентлигининг таъ

«Компрессор» заводи ишлаб чиқарган компрессор вакуум насослар халқ хўжалигининг турли соҳаларида кенг қўлланилади. Бундай насослардан ун ва донни қоплашдан тортиб кум цемент каби қурилиш материалларини юзюг қопларга жойлашда ҳам кенг қўлланиш мумкин. Сиз мана бу суратда корхонанинг 3-чеки зарбдор слесарларидан Юрий Шубилов ва Григорий Куртов ўртолқини кўриб турибсиз. Бу пешқадим ишчилар смена — ойлик топшириқларини доим 1,5 баробар бажарадилар. М. Нуриддинов фотоси.

ТРАНСПОРТЧИЛАР ҒАЙРАТИ

2512-автоноло н а транспортчилари халқ хўжалигидаги муҳим тартибдор бўлиб келган бригаданинг раҳбарини 7 минг тоннадан ошиб кетди.

БҮГҮН

Уларнинг йил бошдан бери пландан ташқари ташиган юкларни 7 минг тоннадан ошиб кетди. Бу рақамни мен шунчалар келтираётганим йўқ. Кунин кеза коллективимиз аъзолари ўзларининг 56 йиллигини муносиб кутиб олиш юзасидан бамаслаҳат бир фикрга келиб, зиммасига янги оқирилган план-мажбурият — оқди. Йиллик топшириқини белгиллагани-

Шаҳар—қишлоққа

УЛКАН ХИРМОН ИШТИЁҚИ

Тўғизинчи беш йилнинг халқ қилувчи учинчи йилда республикамиз пахтакорлари 4 миллион 750 минг тонна «оқ олтин» етиштиришга аҳд қилишган. Ҳозир пахта майдонларида йилнинг тўртинчи ҳиссасининг 2 миллион 500 минг тоннаси машиналарда терилди. Республика механизаторлари пахта териш техникасидан кенг қўламда фойдаланишга, ҳар бир машинанинг юксак унум билан ишлатилишига эришишга даъват этиб, мамлакат барча пахтакорларига мавтуб билан мурожаат қилдилар.

БҮГҮН

Фрунзе ва Сергел районларининг корхоналари, муассасалари бу йил Тошкент областининг Чиноз, Янгийул, Сирдарё областининг «Оқ олтин» районлари баракали оталиқ ердاملари қўрсатадилар. Эксперименталь механика заводи Чиноздаги «Кизил Октябрь» колхозига шу йил йилликда 350 килограмм мойли бўёқ, хў

«РАҲМАТ, СИЗЛАРДАН МИННАТДОРМИЗ»

Сирдарё области Сирдарё районидagi «Коммунизм» колхоз аъзолари Тошкент трамвай коллективининг кўрсатган беминнат оталиқ ердاملарини бамуну бўлишмоқда. Ҳозир колхоз маразли чирой очиб, гузаллашиб юрди. Хўжалик тартибдорлиги бимоси олдига ўрнатилган дохий ҳайнали атрофидаги гулзорлар, чироклар... Буларнинг ҳаммаси оталиқ ташкилотини томонидан амалга оширилди.

«ПРАВДА» САҲИФАЛАРИДА

СССР билан ГАР халқлари ўртасида дўстлик ва ҳамкорликни ривожлантириш ва мустақамлаш ишига қўшган улкан ҳиссаси ва тутилган кунига 70 йил тўлиши муносабати билан Германия Совет дўстлиги жамиятининг президенти Лотар Бельчичи Халқлар дўстлиги ордени билан мунофотлаш ҳақида СССР Олий Совети Президиумининг фармони эълон қилинган.

Корхона истиқболига бағишлаб

Кўрғазмада бирлашма қарашли корхонада ишлаб чиқарилаётган ранг-баранг маҳсулотлар ва узувдор беш йиллик илгорларининг суратлари қўйилган. Корхона коллективининг тўғизинчи беш йилликда олиб бораётган ишлари диққатта сазовордир. 20

«Янги лойиҳалар»

«Узгипрогуз» институтида қардош Қозғоғистон ССРнинг Чимкент областининг ирригация институтининг славия факультетини лойиҳаси давомлаштирилди. Лойиҳада студентларнинг тўла билим олишлари ва амалий машғулотлар ўтказишларида етарли шароит яратишга эътибор берилди. Факультетнинг лабораториялари ҳам мавжуд.

СТУДЕНТЛАР ҚАСАМЭДИ

Пизомий номили Тошкент давлат педагогика институти ҳовлисида ўрнатилган ёдгорлик олдига бу йил институтга қабул қилинган студентлар тўпландилар. Бу ерда 1-курс студентларининг қасамед маросими бўлиб ўтди. Маросимни институт партия комитетининг секретари С. Утанов очди. Шундан сўнг, олий ўқув юрти ректори, профессор З. Нуриддинов студент деган номга тўясан бўлган йилги, қиларини самимий табриқлади.

Толариқ микрорайони

Қўйлик массивидаги Толариқда янги 4-микрорайон қад қўйилди. «Ташгипрогуз» институти тейёрлаган лойиҳа бўйича янги микрорайонда 50 та тўрт ва тўғиз қаватли туҳум жой бинолари қурилади. Бу лойиҳада 2700 та янги

Билим юртининг янги биноси

«Гавташкентстрой» 153-курлиш трестининг қурувчилари янги ўқув йилида социал таълимот органларига яхши туҳфа ҳозирладилар: инваллар таълим олаётган ҳунар-техника билим юрти учун бинолар комплексини фойдаланишга топширдилар. Билим юртининг қўн қаватли ўқув корпуси, шунингдек

Биринчи пахта толаси тайёр

Уларнинг иш унуми эвавалларидан бир неча марта юкори. Сурхондарёликлар Москва райони пахта заводи коллективи қақрига жавобан мавсумда 410 минг тонна пахта толасини ажратди, биринчи сортлардаги динг ва тола миқдорини ошириш мажбуриятини олдлар.

ЖАҲОН ОЙНАСИ

БЕРЛИН. Берлинда ГАР билан Австрия ўртасида савдо, сотим ва тўловлар ҳақидаги узоқ муддатли битим имзоланди. Битим 1974—78 йиллар мобайнидаги даврга муъналанган, АДН агентлигининг таъ

Абу Райхон Беруний

АЛЛОМАНИ УЛУФЛАР Жаҳон

ЎЗБЕК халқининг геннал фароиди Беруний қонусий бил- нислар атаси, илм- фаннинг улуг' даҳиси- дир. Хоразмлик бобо- налонимиз илк ўрта асрларда яшаб ижод қилар экан, унинг шох асарлари билан астрономия, математи- на, физика, геодезия, маъданшунослик, геология, география, ки- ме, дориншунослик, тарих, фалсафа, дин тарихи, этнография ва фаннинг бошқа қатор соҳаларига сал- моқли ҳисса қўшди. Шунинг учун бўлса керак, дунёнинг бир қатор олимлари Беру- нийнинг фаолиятига юксак баҳо бериб, уни ўз даврининг тенгсиз олим деб таъ олган- лар.

Абу Райхон Беруний баъориди 150 дан орт- қиқ асарлари қолдирган бўлса- да, афсуслик, аллома- нинг ўттизга яқин аси- ри сажилан қолган бўлиб, қолганлари топ- шилганча йўқ.

«Шарқ илм-фанни- нинг пахлавони» Беру- ний мероси билан қизиқчи, уни ўрганиш ва кенг халқ оммасига етказишдек саховатли нашо турли давр муал- лимлари турли даврлар- да ўз диққатларини жалб этганлар.

Берунийнинг ҳаёти, ижоди ва фаолияти ҳа- қида дастлабки маълум- ларни Берунийнинг замонадош Абул Фазл Баҳақир (1077 вафот этган), Газнавийлар тарихи- га бағишланган асариди баён этган. Кейинчалик, XIII аср- нинг кўзга кўринган географ олим- ни Елут Хававий, су- риялик врач ҳамда фи- лолог Бар Эбрэй (1226 — 1286), уша даврнинг олим ва тарихчилари Муҳаммад Табризи, Муҳаммад Авфий, мўғул золи Илхон тарихчи Ра- шиддинлар ўз асар- ларини Беруний ва унинг ижоди ҳақида бағалликларининг гу- воҳи бўлган. Номла- ри юқориди бир қил- ланган ўрта аср муал- лимлари буюк олим ва унинг асарлари- ни биринчилардан бўлиб мурожаат қилганлар ва юксак баҳо бериш- лар.

Кейинги йилларда бундай маълумотлар- ни эрон тарихчиси ва географ Хамидилоҳ Қозвний, ҳиндисто- лик тарихчи Абул

Фавл Алломий (XIV асрда яшаган) ва бош- қа бир неча тарихчи- лар асарларида учра- туш мумкин. Шунинг учун биз уларни ҳақ- лан меросига биринчи- лардан бўлиб мурожаат қилганлар деб айта оламиз.

Абу Райхон Беру- ний меросини ўрганиш- да Европа олимлари- нинг ҳам хизмати се- зиларлидир. Гарб олимлари орасида Берунийга дастлаб му- рожаат қилувчилар са- фиди француз араб- шуноси Ж. Ревоити эс- латиб ўтиш керак. XIX асрда ижод этган Рено- нийнинг астроно- мия ва математикага оид фаолияти хусуси- да баён маълумотлар- ни Эван қолдирган. Шунингдан, Евро- пада 1844 йили улуг' оли- мнинг нашо асари «Ҳиндистон»нинг 1В, 40, 49-бобларини таржима қилиб, Европада беру- нийшуносликка — ўз хиссасини қўшди. Шарқ фанига қизиқ- қан пионер берунийшу- ношлар к а у н и г а европаллик француз олимни Венге, Л. А. Се- дийо, Б. Бокомпань- нийнинг номларини эс- латиб ўтиш керак.

Абу Райхон Беру- ний меросини ўрганиш ва Европада таътишга катта ҳисса қўшган- лардан яна бири немис олим Э. Заху (1845 — 1930)дир. Заху Беруний фа- олияти ҳақида ўзининг бир неча мақолалари- ни эълон қилиш билан бирга, Хоразм ўғло- нинг йирик асарлари- ни таржима қилиш ва нашрдан чикаришга жиддий бел боғлайди.

Захунинг мақтовга дойиқ хизматларидан бири 1878 йил Беру- нийнинг «Қадимги халқлардан қолган ба- горликлар», «Европал- ликлар» асарининг арабча матнини юксак тек- стлогик даражада баъ- ланишида бўлди. У 1879 йил «Европал- ликлар» ва 1888 йилда «Ҳиндистон» асарини инглиз тилига таржи- ма қилиб, берунийшу- носликка муносиб ҳис- са қўшди.

Абу Райхон Беру- нийнинг бой илмий мероси асрларнинг бошланиши йилларида Россияда қизиқчи йи- готди. 1910 йилда Берунийнинг «Едгор- ликлар» асарининг XIII асрда оид Петро- град Осиё музейи (қо- нуси Шарқшунослик

институтининг Ленин- град филиали) сотиб олган нуسخани билан ўз даврида академик И. Ю. Крачковский қизиқди. Лекин Беру- нийнинг бу асарини нашр қилдириш унга мумкин эмас, бўлмаган эди. Фақатгина 1912 йили И. Ю. Крачковский Берунийнинг «Хроно- логия» асаридан бир фрагментини рус тили- га таржима этишга му- ваффақ бўлди.

1914 йили И. Ю. Крачковский Беруний- нинг «Едгорликлар» асарининг баён бўлак- ларини таржима қилиб, илмий илона билан чоп эттирди.

Беруний асарларини илмий асосда ўрганиш- га Ватанимизнинг та- ниқли олимлари А. Ф. Розен, Б. А. Розенфельдлар- нинг ҳам хиссалари бор. Улар атоқли олимнинг асарлари ҳа- қида шарҳлар ёзилар ва унинг математик фаолияти борасида ил- мий ахборотлар берди- лар.

Абу Райхон Беру- нийнинг илмий ме- росини оммалаштириш кейинги йилларда жадид суръатлар билан давом этди. 1963 йилда Ленин- градлик олимлари- миздан А. В. Холиқов, Ю. И. Заводовский, В. И. Белелутов томони- дан Берунийнинг «Ҳиндистон» асарини рус тилига таржи- ма этилиши, уша йил Москвалик олим- лардан А. М. Беле- ницкий, Г. Г. Леммлейн, Х. К. Ба- ранов ва А. А. Дол- гиналар, ҳамкорликда «Минералогия» ва «Едгорликлар» асарини таржи- ма қилиш ва на- шрига теййорлик қилиш мақ- товда қўшган ҳис- салари билан ўз хис- сасини қўшди. Унинг илмий меросини ўрганиш ва тарғиб қилиш беру- нийшуносликка қўш- ланган катта ҳисса бўл- ди.

Хоразмлик улуг' олимнинг илмий ме- росини халқига етказиш ишларини қўллаш ке- нг. Беруний тавалудини қилиб 1000 йилдан олд- инда «Ватанимизнинг та- ниқли олимлари ва буюк ин- жодчилари» асарини таъ- риҳчи Н. Норкулов, тарих фанлари ка- нидати Э. Ғўзиёв, Шарқшунослик ин- стitutининг илмий ходини.

Машриқда қадримни ҳиндлардан сўра, Магрибда —асарим билгандан, жоним! Ғайрлик этса ҳам одамлар менга, Тая олиб, эътироф айлади шоним.

Абу Райхон БЕРУНИЙ.

МУТАФАККИР ҲАЁТИНИНГ ЙИЛНОМАСИ

973 йил, 4 сентябрь. Хоразмда, Амударёнинг ўнг соҳилидаги Кат шаҳрида —Абу Райхон Муҳаммад ибн Аҳмад Беруний ту- гилди.

983—990 йиллар. Катта, ибн Ироқ раҳбарлигида бошлан- ги ва ўрта маълумот олди. Даст- лабки кузатишлар бошлади. 990 йилда баҳорги ва кузги тур-кун- тенглик пайтида қўшининг ба- ландлигини ўлчади.

995—997 йиллар. Райда (Эрон шимолдаги шаҳар) матема- тика ва астроном Абу Маҳмуд Хў- жандий билан ишлади. Фахрий секинтас асобиини қўллашни ўрганиб, ўзининг биринчи рисо- ласи — «Суден фахрий асобии хусусида ҳикоят»ни ёзди.

998—1004 йиллар. Беру- ний Жўржонда, Каспий денгизга жанубдаги шаҳарда яшайди. Шу ерда 15 та асар ёзди, биринчи

йирик асари «Осор боқи» ҳам шулар жумласидир. 1004—1017 йиллар. Хо- размга талонила қайтиб келиб, Гурганиж (Жўржония), Туркма- нистондаги хозирги Кўша Урга- нчи шаҳрида турди. Хоразмшоҳ саройида юқори лавозимни ба- жарди. 1005 йилда Иби Сино билан биринчи бор учрашди. Бу даврда ёзилган асарлари сакла- наган. Аммо текширишлари ва кузатишлари кейинчалик Га- занда ёзилган асарларга кирган.

1017 йил охирида Султон Маҳмуд Газнавий олимни ўзи билан олиб кетди.

1018—1029 йиллар. Аф- гонистон жанубдаги Газа ша- ҳри — йирик давлатимиз мурда- шам пойтахти. Беруний бу ерда Хоразм кундалиқларини тартиб- та солди. «Геодезия», «Ат-таф- хим» ёзилди. Буларда дунё гео- графияси тасвирланган. 1021 йил- дан кейин Ҳиндистонга бир неча марта сайхат қилиб, санскрит тили- ни ўрганди, ҳинд динини кўрди. 1023 йилда Панжобдаги Нандна тепагинда Еринг катта- лигини ўлчаб ёзилади.

1033—1048 йиллар. «Минералогия» ва «Ас-Сайдона» асарларини ёзди. Бу даврда унинг ил- мий ишлари, шогирди ва уй ҳам- рафи Абул Фазл Сарихсий эди.

1048 йилда 11 декабрда, Газа шаҳрида Абу Райхон Беру- ний вафот этди.

Х. ҲАсанов тузган.

БУГУН ВАТАНИМИЗ ПОЙТАХТИ МОСКВАДА БУЮК АЛЛОМА АБУ РАЙХОН БЕРУНИЙ ТУГИЛГАН КУННИНГ 1000 ЙИЛЛИК ЮБИЛЕЙИГА БАҒИШЛАНГАН ЖАМОАТ ВАКИЛЛАРИНИНГ ТАНТАНАЛИ МАЖЛИСИ УТКАЗИЛАДИ.

УЛУГ мутафаккири- миз Беруний ўзининг салкам сонсон йиллик ҳаётида фан- нинг турли соҳасида қўллаб асарлар ёзди, бу ноёб асарларида ўзининг чуқур билими аллома олим экани- ни намойиш этди. замонадошлари ўртасида катта обрў қозонди.

Беруний илмий ижодида бошқа фанлар қатори техника фани бўлган геодезия фани ҳам салмоқли ўрин эгаллайди. Геодезия Ер илми бўлиб, Ер- нинг шакли, ўлчамла- ри (катталлигини) аниқ- лаш, Ер юзининг план ва картада тасвирлаш, турли нишотларни баъро қилишда баъра- қилдиридан Улчаш ил- ларини ўрганидан инженеринг техника- сига оид фандир. Бу фан математика, астрономия, география ва биров билан та- рақий этди. Беруний математика ва астро- номия олимни Ибн Ироқ тарбиясида бўл- ганда, Ёшлик чоғидан бу фанларга ҳавас қўлди. Ҳан бу ҳақда шундай дейди: «Мен таълимда математика фанининг бир соҳаси- га (астрономияга) му- ҳаббат қўлиб, унга каттиқ бўлиб қол- дим. Бу фан мени дунёга етказиш билан ўзига қизиқтирган эди».

Беруний даврида геодезия ноли алоҳи- да фан бўлмай, бу

фанга оид масалалар билан кўпроқ астро- номлар шугулланган- лар. Ленин ҳаётида гео- дезия масалалари кўп учраган. Берунийнинг ҳаёти кўпроқ ўз дав- рида мақсади шаҳар- ларда қуриладиган са- ройлар масқид, мад- расалар ва турли ни- шотларнинг ҳар то- монлама турри қури- лиши, яъни ерини турт

геодезия олимни экани- га қаноат ҳосил қила- ди. Даврида инженер- лик геодезияга оид масалаларини амалий ҳал қилгани учун баъ- зиди уни инженер (му- ҳандис) деб ҳам юри- танлар.

Беруний геодезияга оид ишларини асосан беш соҳа бўйича олиб борди ва ҳар со- ҳада ҳам ўз даврига нисбатан кўп янгилик-

динатини) аниқлашнинг астрономия ва геоде- зия усулларини кўр- сатди ва ўзи бир қан- ча шаҳар координа- тини аниқлади. Бу иш- лар ва текари геоде- зия масалаларини ечиши қўлладики, бу фақат Берунийнинг хос ишидир.

Олим ўз илмий иш- ларида давридан бош- лабда, лекин уларга қаноатланмай янгила- рини алади ва яшаш йўллари кўрсатиб асарлар ёзди. Қури- тишларда кўп учрай- диган инженерлик геодезияга оид масала- ларни ечиш йўллари белгиледи. Ер юзи- ни қорова тасвирлаш яъни харита усулларини тарақий эттирди. янги усуллар тақдим этди.

Майдон катталлигини аниқлаш йўллари у- тида асарлар ёзди. Ер курациясини глобусини ясади. Шарқий ярм курациясини схемати қариясини чиқарди. Геодезияга оид бундай ишлар Берунийга ҳеч ким томонидан баъра қилмаган эди. Олимнинг геодезия ва бошқа фанларга оид асарлари дунё тилла- рида таржима қилини. минглаб нуسخада нашр этилмоқда ва унинг табарруқ номи абадийлаштирилмоқда.

Қ. НОРКУЛОВ, техника фанлари кандидати.

ЕР ИЛМИ

томонига нисбатан шу шарҳ аниқасига оид йиқ жоиланиши, бо- лавандликларининг бир текида бўлиши, маъ- жидлар меҳробининг қиблага турри қарати- лishi наби масалаларини турри ҳал қилиш керак эди.

Беруний замон та- бақлирига хозиржавоб бўлгандан бу ма- салаларни ечишга кат- та аҳамият беради. Берунийнинг геоде- зия фанига оид илмий ишлари унинг 37 аса- рида ўзлик ёриштирган. Шу асарларининг ма- нуни билан таътишга нисбатан Берунийнинг

дар яратди. Масалан, олий геодезияга оид масалалардан Ер кун- расининг радиусини ўфқ пайлиниши ўл- чаш йўли билан аниқ- лаб, ер радиуси узун- лигини 6339,6 кило- метрга тенг чиқарди. Бу қиммат ҳозирги қа- бўл қилинган миқдор қиммати — 6371,1 кило- метрдан ярм про- цент фарқ қилади. Беруний бу ишда ўз даврига ҳақ қилмаган эди. Олимнинг геодезия ва бошқа фанларга оид асарлари дунё тилла- рида таржима қилини. минглаб нуسخада нашр этилмоқда ва унинг табарруқ номи абадийлаштирилмоқда.

Қ. НОРКУЛОВ, техника фанлари кандидати.

Ҳамза номидаги Ленин ордени ўзбек Давлат академик драма теат- ри атоқли драматург Уйғуннинг «Абу Райхон Беруний» драмасини сажилан қўлди. СУРАТДА: (чапда) Беруний ролида ўзбекистон ССР халқ артисти Э. Муҳаммаджонов. С. БЕЗНОСОВ фотоси.

ЖУРНАЛЛА- РИНИНГ ЮБИЛЕЙ СОҒЛАРИ

«Ўзбекистонда иқти- моний фанлар» журна- лнинг эндагина боски- либ чиққан 7—8-сон Абу Райхон Беруний- нинг портрети билан очилди. Журналда аҳолиб олим турган кунинг 1000 йиллиги- га бағишланган бир қатор мақола ва ах- боротлар эълон қилин- ган.

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг вице-президенти И. М. Мўминовнинг мақола- сига «Улуг' энциклопедист олим» деган сарлавҳа қўйилган. П. Булгаков, М. Баратов, Р. Носиров, А. Файзуллаев, С. Си- роноидинов, А. Аҳме- дов, В. Шеглов, Ҳ. Ҳикматуллаев ва бошқа тадқиқотчиларнинг мақо- лалари Беруний кўп қиррали илмий фаоли- тининг турли соҳаларини тўғрисида ҳикоят қилади. «Абу Райхон Беруний- нинг ҳаёти ва ижодини революциядан олдин ва Совет даврида ўрганиш» деган ва Б. Луний таъ- ёрлаган батафсил та- риҳий очерк ҳам жур- налда эълон қилинган.

Илмий-оммабоп жур- нал — «Фан ва турмуш»- нинг босмадан чиққан август сон Абу Рай- хон Берунийнинг 1000 йиллик юбилейига бағишланди.

Журнал ўзбекистон ССР Фанлар академия- сининг президенти ака- демик О. С. Содиков- нинг буюк энциклопедист олимнинг ҳаёти ва фаолияти тўғрисидаги мақола- си билан очилди.

Табиий ва гуманитар фанлар турли тармоқ- ларининг назоратлари журналхоновларни Беру- нийнинг айрим асарлари билан, унинг жаҳон илм-фани хазинасига қўшган хиссасига билан таътиштилганлар.

[ЭТАГ].

Фозиллар Беруний ҳақида

Эрманиннинг 1040 йилларида бигра маълум бўлишча, маданият оламида ҳинд ва мусулмон эллик маданият ме- росини бир хлада чуқур, ҳар томонла- ма билган фандир бир киши бўлган, у ҳам бўлса Беруний эди.

С. К. ЧАТТРИИ.

Калькутта университетини профессор.

Урта аср ва янги замон авторлари- дан ҳеч бири ҳам ҳинд маданиятининг чиник масалаларини чуқур илмий руҳда тушунишга ўқмас Беруний эришган ютуқларга эриша олмади.

Ҳамид РИЗО, ҳинд олимни.

Замона илм ва ақлда унга тенг кел- адиган бошқа одамни кўрмади.

Елут ҲАМАВИЙ.

Риёзётда у шундай катта ютуққа эришганки, кўлар унинг чангини ериб ўтмаган, илгор пойгачлар майдонда унга етолмаган.

Муҳаммад ибн Маҳмуд НАИСОВУРИЙ.

Шарқ ва Гарбининг қадимги ва ўрта асардан бутун илмий адабиётда бунга («Ҳиндистон» асари) тенг келадиган асар йўқ.

В. Р. РОЗЕН, академик.

Беруний илмий дунёқараши чина- кам курашчилдир. У замонадошлари илм даражасидангина эмас, балки кейинги асарларда яшган олимларнинг билим даражасидан ҳам анча илгарил- лар кетган илгор, прогрессив гояларни ил- гари сурди».

Г. Г. ЛЕММЛЕЙН.

БЕРУНИЙ ҲИҚМАТЛАРИ

★ Яхши билмаган нарсасига уринган киши шармада бўлади.

★ Одамларнинг тубан дара- жалиси ҳам ўзидан тубанроқ бўлган бировга эгалли ва раислик қилишдан холи эмас.

★ Ҳато содир бўлмаслик учун донишмандлар қайта-қайта кузатишни ва ҳалал этиш имкониятидан сақланишини таътиш қилганлар.

★ Бузуқ инатил ва ёмон ах- лоқ кишилар ўртага кибро олимни билан иш түгрин борма- йди.

★ Асарларилар ҳам ўз жин- сидан бўла туриб, ишлаймай қувалари асалини бекорга еб ётдиғанларини ўлдириб та- н.

★ Нетъматини қалди у йў- қолгандан кейингина билинади.

★ Елгончиликдан четланиб, ростгўйликка ёнишган кишини бошқа одам у ёлда турсин, ёлгончининг ўзи ҳам севиб мақ- тайдн.

★ Асоси бўлмаган фандан воз кечилса ҳам бўлади.

★ Темглик ҳуқм сурган жойда сотқин, алдамчи еқтиро- слар, гам-ғусса бўлмайди.

★ Инжиллар ва пайгамбар- ларга орасида бирорфа ҳам ишончлиси йўқ.

★ Билимсиз кишиларнинг кунгли хурфотга мойил бў- лади.

★ Доимо бир хил нарсасга қарай бериш малоллик ва сабрсузликка олиб келади.

★ Одамлар билмаган нарсала- рига дўшманлик кўзи билан қарайдилар.

ОЛИМ ҲАҚИДА СУҲБАТЛАР

Алшёр Навоий ном- ли адабиёт музейи ил- мий ходимлари Абу Райхон Беруний турган кунинг аниқ йиллиги муносабати билан Октябрь райони маҳалла- ларига қилиб, улуг' олим ҳақида суҳбатлар ўтказмоқдалар.

Яқинда ана шундай учрашув райондаги «Новая маҳаллада» бўлиб ўтди. Учрашувда музей директори, фи- лолог фанлари док- тори, профессор Х. Ортинков ва асосан М. Набиевнинг «Беруний» портретининг яратилиш тарихи, геодезия ва минералогия фанлари

таёргарлигини бори- ша, фиология фанла- ри кандидати Ф. Ғани- хўжаев «Берунийнинг ҳаёти ва илмий ме- роси», профессор Х. Ортинков ва асосан М. Набиевнинг «Беруний» портретининг яратилиш тарихи, геодезия ва минералогия фанлари

кандидати Қ. Назаров «Берунийнинг геодезия фанига қўшган хисса- си» каби мавзуларда до- лал қилдилар.

Шунингдан, Беруний ҳақида кўргазма ҳам ташкил этилди.

Т. УҒАРОВ, музей илмий ходими.

ЕДГОРЛИК ОБИДАСИ

Улуг' ўзбек олимни Абу Райхон Беруний- нинг 1000 йиллик юбилейи муносабати билан республика Маданият министрлигининг бадий ҳайкалтарошлик комбинатида олим- нинг ҳайкали тайёрланди.

Янги ҳайкалнинг бадавлати 5,5 метр бўлиб, у бронзадан ишланган. Асар муал- лимлари В. Клевандов ва Р. Немировский Беруний ҳайкали устида ахшигина меҳнат қилдилар. Улар обиданинг Қорақалғиностон- даги Беруний шаҳри марказида ўратилишидан қатъиянқилдилар. Ҳайкалнинг постаменти бадав- лат 2 метрга ақни бўлиб, унинг түрт томо- ни қизил гранит билан қопланган ва уларга ўзбек илмий нақшлари ўйиб туширилган.

ДУНЁ ТИЛЛАРИДА

ЎЗБЕК ОЛИМИ АБУ РАЙХОН БЕРУ- НИИ АСАРЛАРИ РУС, ИНГЛИЗ, ТУРК, АРАБ, НЕМИС ВА БОШҚА ТИЛЛАР- ДА НАШР ЭТИЛГАН. ҚУНИДА АНА ШУ КИТОБЛАРДАН НАМУНАЛАР.

Ю. Бутугов фотолари.

